

УДК 364.3:61(477)

Х. І. Штирхун, канд. екон. наук

Ю. С. Коваленко, магістр

О. П. Романенко, магістр

Чернігівський національний технологічний університет, м. Чернігів, Україна

РОЗВИТОК МЕДИЧНОГО СТРАХУВАННЯ В УКРАЇНІ

К. И. Штырхун, канд. экон. наук

Ю. С. Коваленко, магистр

А. П. Романенко, магистр

Черниговский национальный технологический университет, г. Чернигов, Украина

РАЗВИТИЕ МЕДИЦИНСКОГО СТРАХОВАНИЯ В УКРАИНЕ

Khrystyna Shtyrkhun, PhD in Economics

Yulia Kovalenko, master

Oleksandr Romanenko, master

Chernihiv National University of Technology, Chernihiv, Ukraine

HEALTH INSURANCE DEVELOPMENT IN UKRAINE

У статті розглянуто основні тенденції розвитку медичного страхування в Україні. Систематизовано науково-методичні підходи до визначення поняття «медичне страхування». Висвітлено модель відносин між страховими компаніями й застрахованими особами. Виявлені топ-20 компаній з медичного страхування, що діють на страховому ринку України. Розглянуто основні показники діяльності страхових компаній у деяких країнах. Здійснено аналіз інформаційної відкритості вітчизняних страхових компаній.

Ключові слова: страхування; медичне страхування; страхові компанії; страховий ринок; страхові премії; страхові виплати.

В статье рассмотрены основные тенденции развития медицинского страхования в Украине. Систематизированы научно-методические подходы к определению понятия «медицинское страхование». Освещена модель взаимоотношений между страховыми компаниями и застрахованными лицами. Определены топ-20 компаний по медицинскому страхованию, действующих на страховом рынке Украины. Рассмотрены основные показатели деятельности страховых компаний в некоторых странах. Осуществлен анализ информационной открытости отечественных страховых компаний.

Ключевые слова: страхование; медицинская страховка; страховые компании; страховой рынок; страховые премии; страховые выплаты.

In the article, the main tendencies of health insurance development in Ukraine have been considered. The scientific and methodical approaches to the definition of the concept of «medical insurance» have been systematized. The model of relationships between insurance companies and insured persons has been presented. Top-20 of health insurance companies, operating in the insurance market of Ukraine has been determined. The main indicators of insurance companies' activity in some countries have been considered. The analysis of information openness of domestic insurance companies has been carried out.

Keywords: insurance; health insurance; insurance companies; insurance market; insurance premiums; insurance payments.

Постановка проблеми. Ринок медичного страхування є невід'ємним елементом соціального захисту населення, але незважаючи на щорічне зростання показників страхових премій і страхових виплат цей вид страхування ще не набув широкого поширення.

На сьогодні в Україні діє лише добровільне медичне страхування, але воно перебуває лише на початковому етапі свого розвитку. Незважаючи на те, що різні представники влади протягом багатьох років наголошують на необхідності впровадження обов'язкового медичного страхування, існує багато чинників, які стримують цей процес.

Таким чином, добровільне та обов'язкове медичне страхування в Україні потрібно розвивати за рахунок підвищення асортименту та якості послуг на страховому ринку. Необхідність придбання страхового захисту для забезпечення громадян якісними медичними послугами є одним із головних напрямів державного апарату і страхових компаній.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанням розвитку медичного страхування присвячена значна увага в працях вітчизняних науковців, зокрема, В. Базилевича, Н. Внукової, О. Гаманкової, Ю. Гришана, А. Загороднього, С. Осадця, Р. Пікуса, Н. Яроша та інших.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Незважаючи на велику кількість теоретичних і практичних наукових знань, є необхідність подальшого вдосконалення системи медичного страхування з метою вирішення проблем, що стримують запровадження обов'язкового медичного страхування та розвиток добровільного медичного страхування в Україні.

Мета статті. Головною метою статті є поглиблення практичних аспектів добровільного медичного страхування в умовах ринкових відносин та аналіз показників діяльності компаній із надання послуг медичного страхування.

Виклад основного матеріалу. Медичне страхування є важливим елементом усієї системи страхової медицини.

Метою добровільного медичного страхування є забезпечення застрахованій особі гарантії повної або часткової компенсації страховиком додаткових витрат, що пов'язані зі зверненням до лікувально-профілактичної установи за послугою, яка надається відповідно до обраної програми [1].

Термін «медичне страхування» взагалі відсутній у законодавчих актах, тому є багато різних підходів до визначення цього поняття.

Таблиця 1

Науково-методичні підходи до визначення поняття «медичне страхування»

Автор	Визначення
В. Д. Базилевич [2]	форма особового страхування, що гарантує громадянам отримання медичної допомоги в разі настання страхової події за рахунок нагромаджених страхових фондів
О. О. Пунда [3]	вид особистого страхування на випадок втрати здоров'я від хвороби або внаслідок нещасного випадку
О. О. Вороніна [4]	надання громадянам гарантованого права на отримання необхідної медичної допомоги за рахунок накопичених коштів
П. Ніколаєнко [5]	спосіб захисту державою прав пацієнта на повноцінне лікування й охорона здоров'я
О. Солдатенко [6]	особисте страхування громадян, об'єктом якого виступають особисті блага, пов'язані з життям і здоров'ям

Джерело: складено авторами на основі [2-6].

Таким чином, медичне страхування – це підгалузь особистого страхування, об'єктом якої є майнові інтереси, що пов'язані з витратами на лікування застрахованої особи внаслідок її захворювання та/або тимчасової непрацездатності внаслідок захворювання.

Медичне страхування може здійснюватися в обов'язковій та добровільній формах. У медичному страхуванні розрізняють: страхування на випадок хвороби або безперервне страхування здоров'я.

Страхування на випадок хвороби передбачає страховий захист у разі певного захворювання.

До страхових випадків відносяться:

1. Захворювання на одну з хвороб, визначену договором страхування.
2. Встановлення групи інвалідності внаслідок певного захворювання.
3. Смерть застрахованої особи як наслідок певної хвороби.

Безперервне страхування здоров'я передбачає страхування за певними видами страхових програм, які розробляються страховими компаніями.

Найбільш поширені чотири програми медичного страхування:

1. Амбулаторно-поліклінічне лікування.
2. Стаціонарне лікування.
3. Невідкладна швидка допомога.
4. Стоматологічне лікування.

Ці програми можуть використовуватися як окремо, так і об'єднуватися у колективні програми. Наприклад, сімейна, для вагітних жінок, для реабілітації студентів після сесії та інші.

Розглянувши найпопулярніші програми медичного страхування можна побудувати загальну модель надання послуг страховою компанією застрахованій особі (рис. 1).

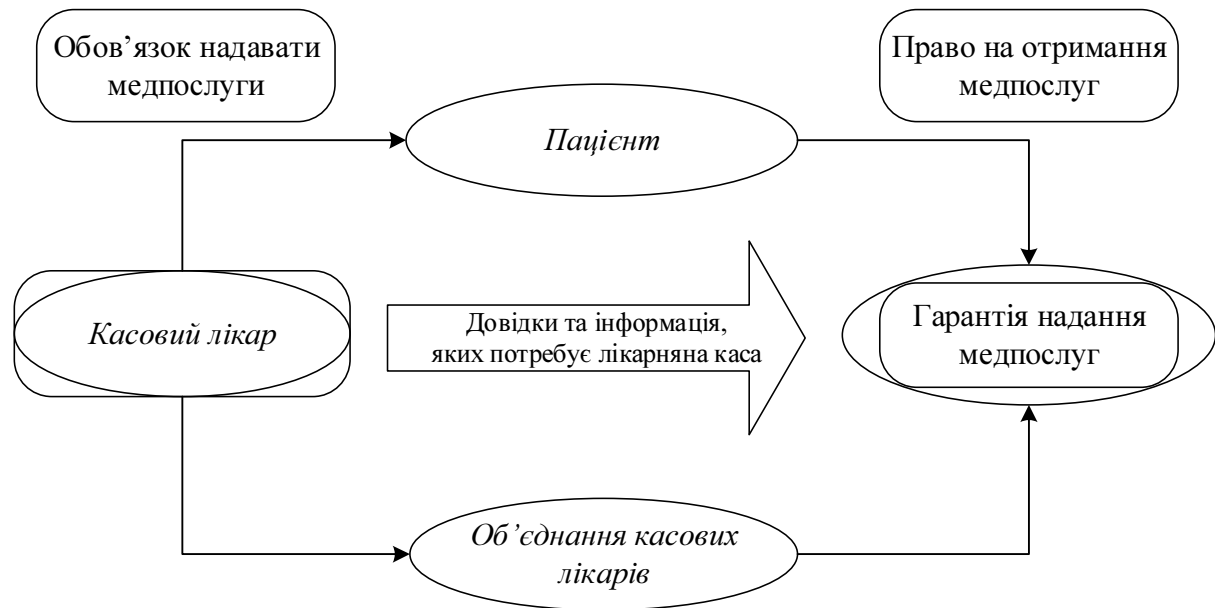

Рис. 1. Модель надання послуг страховими компаніями

Провівши аналіз страхових компаній, що діють на ринку медичного страхування в Україні, можна виділити топ-20 за сумою страхових платежів (табл. 2).

Таблиця 2

Топ-20 страхових компаній на ринку добровільного медичного страхування за 2017 рік

№ з/п	Страхова компанія	Сума страхових платежів, тис. грн	Сума страхових виплат, тис. грн	Рівень виплат, %
1	Провідна	358 849,0	227 106,4	63,3
2	НАФТАГАЗСТРАХ	252 350,0	185 923,7	73,7
3	Уніка	226 414,7	149 522,0	66,0
4	АХА Страхування	205 470,0	132 481,0	64,5
5	PZU Україна	154 635,6	67 726,1	43,8
6	Інго Україна	133 175,8	85 410,4	64,1
7	Країна	131 265,0	84 258,4	64,2
8	Альфа Страхування	124 664,9	91 156,5	73,1
9	Українська Страхова Група	96 007,5	59 466,7	61,9
10	Кремінь	69 682,5	3339,7	4,8
11	ТАС СГ	58 208,9	32 968,4	56,6
12	UPSK	54 546,0	15 812,3	29,0
13	АСКА	52 891,0	32 268,0	61,0
14	ДИМ Страхування	46 412,9	28 730,2	61,9
15	ТЕКОМ	44 716,2	41 094,5	91,9
16	ВУСО	38 754,8	14 139,4	36,5
17	МОТОР-ГАРАНТ	37 120,5	16 236,7	43,7
18	Київський страховий дім	34 068,3	1366,6	4,0
19	Універсальна	30 361,6	18 390,7	60,6
20	МЕГА-ПОЛІС	29 576,5	23 269,2	78,7

Джерело: складено авторами на основі [7].

Наведені дані свідчать про те, що рівень виплат у 2017 році є достатньо високим, у середньому понад 60 %.

Провівши дослідження іноземних компаній із медичного страхування в зарубіжних країнах (табл. 3), можна сказати, що суми страхових премій та виплат значно більші, що значить про більш високі темпи розвитку медичного страхування.

Таблиця 3

*Основні показники діяльності іноземних компаній із медичного страхування
(на прикладі Німеччини, Японії та Польщі)*

Показник		Рік				
		2013	2014	2015	2016	2017
Страхова компанія Allianz (Німеччина)	Чисті страхові премії, млн євро	3264	3244	3257	3285	3355
	Чисті страхові виплати, млн євро	201	209	214	171	210
Страхова компанія AXA (Японія)	Чисті страхові премії, млн євро	3564	3801	4194	3715	3252
	Чисті страхові виплати, млн євро	179	193	204	195	215
Страхова компанія PZU (Польща)	Чисті страхові премії, млн євро	3829	3923	4265	4698	5308
	Чисті страхові виплати, млн євро	2593	2681	2755	2958	3471

Джерело: складено авторами на основі [8-10].

Відкриття інформації для страхувальників є досить важливим, адже для прийняття ефективних фінансових рішень потрібно знати всю інформацію про компанію.

До параметрів для аналізу інформаційної відкритості належать:

1. Розкриття регулярної інформації перед Національною комісією з цінних паперів та фондового ринку (НКЦПФР).
2. Розкриття особливої інформації перед НКЦПФР.
3. Наявність правопорушень перед НКЦПФР.
4. Достовірність даних про кінцевих власників.
5. Якість регулярної інформації на сайті.
6. Повнота новин про компанію на сайті [11].

У результаті проведеного аналізу на основі даних, що представлені на офіційних сайтах компаній, наведених у табл. 1, можна зробити такі висновки:

1. Усі компанії представили повні річні звіти, щодо своєї діяльності, які показують реальний стан справ у компанії.
2. Інформація перед НКЦПФР розкривається повністю.
3. Не всі страхові компанії надають достовірну інформацію про кінцевих власників.
4. Більшість компаній надають на веб-сайтах новини про діяльність.

Таким чином, інформаційна відкритість у вітчизняних страхових компаніях спостерігається, але неповною мірою.

Рівень розкриття інформації з кожним роком набуває більшої значущості для страховиків. Тому що ще п'ять років тому він був на нульовому рівні внаслідок світової економічної кризи. Транспарентність потребує жорсткого нагляду з боку держави та саморегулювальних організацій, для отримання страхувальниками достовірної інформації про страхові компанії.

Причинами низького рівня відкритості інформації вітчизняних страхових компаній, на нашу думку, є:

1. Низький рівень попиту на інформацію через недостатній рівень доходу, тому що страхувальникам важлива низька ціна, а не якість.
2. Транспарентність надає менше можливості для шахрайських дій для керівників компаній.
3. Відсутність законодавчих вимог і стандартів не допомагає збільшенню транспарентності.

Найвпливовішою і найбільшою саморегульованою організацією є Ліга страхових організацій України, яка відіграє важливу роль у підвищенні транспарентності страхових компаній України.

Також важливу роль відіграє перехід на Директиву Європейської комісії про заснування та ведення бізнесу страхування та перестраховування, яку ще називають директивою про платоспроможність Solvency II, тому що міжнародні стандарти фінансової звітності є більш прозорими і надійними.

Висновки і пропозиції. Отже, розвиток медичного страхування в Україні набирає все більші темпи, але для кращого розвитку потрібно реформувати систему охорони здоров'я. Також важливим аспектом є впровадження обов'язкового медичного страхування, яке дасть економічний і соціальний ефект для всіх суб'єктів сфери охорони здоров'я.

Крім того, якісне та достовірне надання інформації щодо діяльності страховиків є важливим елементом відносин усіх учасників страхового ринку, який зменшує ризики. Тому важливим є контроль з боку Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг, та саморегульованих організацій за повнотою та своєчасністю відкриття інформації вітчизняними страховими компаніями.

Список використаних джерел

1. Страхування: підручник / керівник авт. кол. і наук. ред. Осадець С. С. Київ: КНЕУ, 1998. 528 с.
2. Страхування: підручник / В. Д. Базилевич та ін.; за ред. В. Д. Базилевича. Київ: Знання, 2008. 1019 с.
3. Пунда О. О., Арзянцева Д. А. Медичне страхування в Україні: правові та організаційні засади. *Університетські наукові записки*. 2009. № 1. С. 95–100. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Unzap_2009_1_18.
4. Офіційний веб-сайт Державної служби статистики України. URL: http://ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/publnauka_u.html.
5. Николаенко С. М. Особливості обов'язкового та добровільного медичного страхування. *Вісник Харківського національного університету ім. В. Н. Каразіна*. 2001. № 503. С. 64–67.
6. Солдатенко О. Законодавчі ініціативи запровадження в Україні загальнообов'язкового медичного страхування. *Вісник Національної академії правових наук України*. 2013. № 3. С. 163-170. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vapny_2013_3_22.
7. Офіційний веб-сайт журналу «Forinsurer». URL: https://forinsurer.com/insurancetop_61.
8. Офіційний веб-сайт страхової компанії «Allianz». URL: https://www.allianz.com/en/about_us/who_we_are/regions-countries/germany.
9. Офіційний веб-сайт страхової компанії «АХА». URL: <https://www.axa.com/en/investor/earnings-presentation>.
10. Офіційний веб-сайт страхової компанії «PZU». URL: <https://www.pzu.pl/relacje-inwestorskie/informacje-finansowe>.
11. Інформаційна відкритість страхових компаній в Україні. URL: <https://revolution.allbest.ru/bank/d00814309.html>.

References

1. Osadets, S. S. (Ed.) (1998). *Strakhuvannia [Insurance]*. Kyiv: KNEU [in Ukrainian].
2. Bazylevych, V. D. (Ed.) (2008). *Strakhuvannia [Insurance]*. Kyiv: Znannia [in Ukrainian].
3. Punda, O. O., Arzyantseva, D. A. (2009). *Medychne strakhuvannia v Ukraini: pravovi ta orhanizatsiini zasady [Medical insurance in Ukraine: legal and organizational principles]*. *Universytetski naukovy zapysky – University Scientific Notes, 1*, 95-100. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/Unzap_2009_1_18.
4. Ofitsiynyi veb-sait Derzhavnoi sluzhby statystyky Ukrainy [Official website of the State Statistics Service of Ukraine]. Retrieved from http://ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/publnauka_u.htm.

5. Nikolayenko, S. M. (2001). Osoblyvosti obov'iazkovoho ta dobrovilnoho medychnoho strakhuvannia [Peculiarities of compulsory and voluntary health insurance]. *Visnyk Kharkivskoho natsionalnoho universytetu im. V. N. Karazina – The Journal of V.N.Karazin Kharkiv National University*, 503, 64–67 [in Ukrainian].
6. Soldatenko, O. (2013). Zakonodavchi initsiatyvy zaprovadzhennia v Ukraini zahalnoobov'iazkovoho medychnoho strakhuvannia [Legislative initiatives for the introduction of compulsory health insurance in Ukraine]. *Visnyk Natsionalnoi akademii pravovykh nauk Ukrainy – Journal of the National Academy of Legal Sciences of Ukraine*, 3, 163-170. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/vapny_2013_3_22.
7. *Ofitsiinyi veb-sait zhurnalu «Forinsurer» [Official website of the Forensurer magazine]*. Retrieved from https://forinsurer.com/insurancetop_61.
8. *Ofitsiinyi veb-sait strakhovoi kompanii «Allianz» [Official website of the insurance company Allianz]*. Retrieved from https://www.allianz.com/en/about_us/who_we_are/regions-countries/germany.
9. *Ofitsiinyi veb-sait strakhovoi kompanii «AXA» [Official website of the insurance company «AXA»]*. Retrieved from <https://www.axa.com/en/investor/earnings-presentation>.
10. *Ofitsiinyi veb-sait strakhovoi kompanii «PZU» [Official website of the insurance company «PZU»]*. Retrieved from <https://www.pzu.pl/relacje-inwestorskie/informacje-finansowe>.
11. *Informatsiina vidkrytist strakhovykh kompanii v Ukraini [Information openness of insurance companies in Ukraine]*. Retrieved from: <https://revolution.allbest.ru/bank/d00814309.html>.

Штирхун Христина Ігорівна – кандидат економічних наук, асистент кафедри фінансів, банківської справи та страхування, Чернігівський національний технологічний університет (вул. Шевченка, 95, м. Чернігів, 14035, Україна).

Штырхун Кристина Игоревна – кандидат экономических наук, ассистент кафедры финансов, банковского дела и страхования, Черниговский национальный технологический университет (ул. Шевченко, 95, г. Чернигов, 14035, Украина).

Shtyrkhun Khrystyna – PhD in Economics, Assistant Professor, Department of Finance, Banking and Insurance, Chernihiv National University of Technology (95 Shevchenka Str., 14035 Chernihiv, Ukraine).

E-mail: khrystyna.shtyrkhun@gmail.com

Коваленко Юлія Сергіївна – магістр, Чернігівський національний технологічний університет (вул. Шевченка, 95, м. Чернігів, 14035, Україна).

Коваленко Юлия Сергеевна – магистр, Черниговский национальный технологический университет (ул. Шевченко, 95, Чернигов, 14035, Украина).

Yulia Kovalenko – master, Chernihiv National University of Technology (95 Shevchenka Str., 14035 Chernihiv, Ukraine).

E-mail: jkovalenko50@gmail.com

Романенко Олександр Павлович – магістр, Чернігівський національний технологічний університет (вул. Шевченка, 95, м. Чернігів, 14035, Україна).

Романенко Александр Павлович – магистр, Черниговский национальный технологический университет (ул. Шевченко, 95, г. Чернигов, 14035, Украина).

Romanenko Oleksandr – Master, Chernihiv National University of Technology (95 Shevchenka Str., 14035 Chernihiv, Ukraine).